

477. 1.

KONINKLIJKE BOODSCHAP.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van wet tot wijziging van de wet van den 14den Juni 1918, tot afsluiting en droogmaking van de *Zuiderzee* (*Staatsblad* n°. 364).

De toelichtende memorie, die het wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

Het Loo, den 2 Juni 1923.

WILHELMINA.

477. 2.

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de plannen voor de droogmaking van de af te sluiten Zuiderzee nog niet een zoodanig vasten vorm hebben aangenomen, dat reeds thans een deugdelijke grondslag aanwezig is voor het vaststellen der in verband daarmede noodige maatregelen en hoofde in het belang van de landsverdediging en uit dien hoofde de termijn van vijf jaar, vastgesteld in de tweede alinea van artikel 2 der wet van den 14den Juni 1918 (*Staatsblad* n°. 354) behoort te worden verlengd;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

In de 2de alinea van artikel 2 van de west van den 14den Juni 1918 (*Staatsblad* n°. 354) wordt de in het laatste zinsgedeelte genoemde termijn van „vijf jaar” gewijzigd in negen jaar”. In verband daarmede wordt in de 2de alinea van artikel 6 dier wet het jaartal „1924” gewijzigd in „1928”.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Oorlog,

De Minister van Marine,

De Minister van Financiën,

De Minister van Waterstaat,

477. 3.

MEMORIE VAN TOELICHTING

In artikel 1 van de wet van den Men Juni 1918 tol afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee (*Staatsblad* n°. 364) is ondel B bepaald, dat voor rekening van den Staat de maatregelen getroffen en de werken uitgevoerd worden, die noodig zijn tot voorziening in de belangen van de landsverdediging in verband niet de onder A van dat artikel bedoelde werken, terwijl in artikel 2, 1ste alinea, van genoemde wet onder meer is bepaald, dat vorenbedoelde maatregelen en werken bij afzonderlijke wet zullen worden vastgesteld.

In artikel 2 is verder bepaald, dat liet ontwerp van vorenbedoelde afzonderlijke wetten, voor zoover zij verband houden met de onder A, 1°, van artikel 1 bedoelde werken, binnen twee jaar, en voor zoover zij verband houden niet de onder A, 2°, van artikel 1 bedoelde werken, binnen vijf jaar na de inwerkingtreding van de vorengenoemde wet (5 Juli 1918) bij de Staten-Generaal moeten zijn ingediend.

Eerstbedoeld ontwerp van wet — verband houdende met de onder A, 1°, van artikel 1 bedoelde werken — werd bij Koninklijke Boodschap van 26 Juni 1920 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden. Het andere ontwerp van wet — verband houdende met de onder A, 2°, van artikel 1 bedoelde werken — zou dus vóór ó Juli a.s. bij de Staten-Generaal ingediend moeten worden.

Aangezien de plannen voor de eigenlijke droogmaking van de af te sluiten Zuiderzee nog niet geheel vaststaan, zoodat vorm, afmetingen en juiste ligging der te verkrijgen droogmakerijen nog niet volledig bekend zijn, wordt thans nog een deugdelijke grondslag voor het vaststellen der in verband daarmede noodige maatregelen en werken in het belang van ’s Lands verdediging gemist.

Het is daarom noodig, dat de wettelijk vastgestelde termijn voor de indiening bij de Staten-Generaal van het op evenbedoelde maatregelen en werken betrekking hebbende ontwerp van wet verlengd wordt.

Eene verlenging van dien termijn mei vijf jaar komt — mede naai bet oordeel van den Zuiderzeeraad — noodig en voldoende voor, aangezien vermeend wordt, dat de voren-aangegeven bezwaren in den loop van een zoodanig tijdvak opgeheven zullen zijn.

Het hierbij gevoegde wetsontwerp heeft tot strekking eene zoodanige wijziging der meerbedoelde wel van 14 Juni 1918 (*Staatsblad* n°. 364) tot stand te brengen.

De daartoe in die wet noodige wijzigingen zijn neergelegd in het Eenig Artikel, hetwelk geen nadere toelichting zal behoeven.

De Minister van Oorlog,
VAN DIJK.

De Minister van Marine,
E. P. WESTERVELD.

De Minister van Financiën,
DE GEER.

De Minister van Waterstaat,
G. J. VAN SWAAY.

477. 4.

VOORLOPIG VERSLAG.

Het afdeelingsonderzoek van het ter zijde genoemde wetsontwerp heeft tot de navolgende opmerkingen aanleiding gegeven.

Sommige leden stelden de vraag, of de totstandkoming van de in het ontwerp voorgestelde wijzigingen der wet van 14 Juni 1918 (*Staatsblad* n°. 354) tot vertraging in de uitvoering der werken tot afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee aanleiding zal geven. Mocht dit het geval zijn, dan zouden zij aan die totstandkoming niet hun medewerking kunnen verleen.

Vele leden verklaarden het te betreuen, dat de militaire wetsontwerpen, welke verband houden met de werken voor de droogmaking van gedeelten van de af te sluiten Zuiderzee, nog niet zijn ingediend. Deze leden konden zich echter die vertraging, ook in verband met de vermoedelijk sedert den wereldoorlog gewijzigde inzichten in zake de hulpmiddelen, welke bij de landsverdediging moeten worden aangewend, wel verklaren. Tegen het verlengen in de 2de alinea van artikel 2 van de wet van 14 Juni 1918 van den aldaar genoemden termijn van vijf jaar konden deze leden dus geen bezwaar maken.

In het wetsontwerp wordt echter tevens voorgesteld om in plaats van tot 1 Mei 1924 tot 1 Mei 1929 de bevoegdheid uit te sluiten om met eenige inpoldering en met werken, ter voorziening in de belangen van waterkeering, afwatering en scheepvaart, voor zooveel deze door de afsluiting en droogmaking geschaad worden, te beginnen, indien die werken eenige voorziening in de belangen van de landsverdediging noodig maken en de in artikel 2 van de wet van 14 Juni 1918 bedoelde wetten niet vóór dien datum zijn tot stand gekomen.

Met dit gedeelte van het wetsontwerp konden de leden, hier aan het woord, zich niet vereenigen. Zij hadden er ernstig bezwaar tegen, dat nu opnieuw gedurende vijfjaren de toegang

tot de in te polderen gronden als het ware zal worden afgesloten, doordat in de voorgestelde wijziging van artikel 6 der wet van 14 Juni 1918 in dezen de macht gelegd wordt in handen van het Departement van Oorlog. Deze leden waren van meening, dat de hierbedoelde termijn met niet meer dan twee jaar behoort te worden verlengd. Ook in verband met de door den Minister van Waterstaat bij de behandeling van de begrooting van het Zuiderzeefonds voor het dienstjaar 1923 gevoerde beschouwingen, waarbij deze bewindsman als niet onwaarschijnlijk deed uitkomen, dat hij de Wieringermeerinpoldering gelijktijdig zou ten uitvoer brengen met den afsluitdijk en waarbij hij voorts het denkbeeld voor overweging vatbaar verklaarde, om eventueel met de indijking van de randpolders te beginnen nog vóórdát de Zuiderzee zou zijn afgesloten, achtten deze leden het zeer gewenscht, dat de termijn der uitsluiting, bedoeld in de 2de alinea van artikel 6 van de wet van 14 Juni 1918, met niet meer dan twee jaar wordt verlengd en dat derhalve aan het slot van het eenig artikel van het ontwerp het jaartal „1929” door: „1926” wordt vervangen. Op het aanbrengen van een wijziging in dezen geest drongen zij met klem aan.

Eenige leden achtten de hierbedoelde wijziging ook daarom gewenscht, omdat het spoedig bedijken van randpolders kan strekken in het belang der inwoners van Marken en Volendam, alwaar de nood dringt.

Vele leden gaven als hun meening te kennen, dat bij deze gelegenheid tevens eenige redactieverbeteringen in de meergenoemde wet van 14 Juni 1918 zouden kunnen worden aangebracht. Zij spraken in dit verband de volgende wenschen uit:

I. In artikel 2 worde in de eerste alinea „wet” vervangen door: „wetten”, en in de tweede alinea „Het ontwerp zal” door: „De ontwerpen zullen” en „onder A, 2°.” door: „onder A, 2° en 3°.”;

II. in de considerans worde, in overeenstemming met het bepaalde in artikel 1, sub A, 2°. in plaats van: „binnen die afsluiting” gelezen: „van de af te sluiten Zuiderzee”.

Aldus vastgesteld den 13den Juni 1923.

VAN SASSE VAN YSSELT.
BEUMER.
A. COLIJN.
BONGAERTS.
BOMANS.

477. 5.

MEMORIE VAN ANTWOORD.
(Ingezonden bij brief van 18 Juni 1923.)

Als algemeene opmerking moge voorafgaan, dat ten aanzien van de strekking van het ontwerp van wet blijkens het Voorloopig Verslag een misverstand schijnt te bestaan. Het beoogde uitstel in zake de indiening van het tweede wetsontwerp betreffende maatregelen en werken, noodig tot voorziening in de belangen van de landsverdediging in verband met de afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee, wordt geenszins veroorzaakt door gemis van voortvarendheid bij de samenstelling van de plannen voor de verdediging, of door vertraging in den arbeid in verband met de sedert den wereldoorlog gewijzigde inzichten in zake de hulpmiddelen, welke bij de landsverdediging moeten worden aangewend. Het uitstel is noodig gebleken, omdat de waterstaatkundige plannen voor de droogmaking van de Zuiderzee om verschillende redenen nog geen voldoende vasten vorm hebben aangenomen, gelijk trouwens in de considerans en in de Memorie van Toelichting van het wetsontwerp reeds vermeld respectievelijk nader uiteengezet is. Hit den aard der zaak is het niet mogelijk plannen te maken voor de militaire verdediging, zoolang niet bekend is, welke de vorm, de afmetingen en de juiste ligging van de droogmakerijen zullen zijn, m. a. w. hoe het te verdedigen gebied er uit zal zien.

Dat nu een uitstel wordt voorgesteld van 5 jaren, hangt op geenerlei wijze samen met factoren van militairen aard. Deze termijn wordt door den laatstondergeteekende gewenscht geacht — conform het advies ter zake van den Zuidzeeraad —, omdat vermeend wordt, dat de waterstaatkundige plannen binnen een zoodanigen termijn voldoende zullen zijn gevorderd, en daarmede de grondslagen, waarop het hooger genoemde wetsontwerp van militaire strekking moet worden opgebouwd, tijdig genoeg bekend zullen zijn om de mogelijkheid te openen, dat ontwerp vóór 5 Juli 1928 bij de Staten-Generaal in te dienen.

Het gestelde in de eerste en tweede alinea van het Voorloopig Verslag zal na vorenstaande uiteenzetting geen nadere beantwoording behoeven; er is geen sprake van, dat de totstandkoming van de in het onderwerpelijke ontwerp van wet voorgestelde wijzigingen aanleiding zou kunnen geven tot vertraging in de uitvoering der werken tot afsluiting en droogmaking der Zuiderzee; integendeel zijn die wijzigingen noodzakelijk wegens de vertraging, welke bij het maken der waterstaatkundige plannen voor die droogmaking — geheel buiten het Departement van Oorlog om — is ontstaan.

Wat de wijziging van den termijn van 1 Mei 1924 in 1 Mei 1929 betreft, moge worden aangeteekend, dat deze wijziging noodwendig voortvloeit uit die, welke in art. 2 werd aangebracht. De bedoeling van het bepaalde in de tweede alinea van art. 6 is immers deze, dat, mochten — om welke reden dan ook — binnen den termijn van vijf, thans

tien jaar de wetten houdende de militaire voorzieningen in verband met de inpoldering niet zijn tot stand gekomen, op 1 Mei 1924 (1929) in ieder geval met de werken, ook al mochten die zoodanige voorzieningen eischen, mag worden begonnen. Noodzakelijkerwijze moet dus de in art. 6, 2de alinea, genoemde datum vallen buiten den termijn van vijf (tien) jaar, welke aan de militaire autoriteit voor de totstandkoming der wettelijke voorschriften wordt gelaten. Men zal immers van de bevoegdheid om, afgescheiden van eenig militair voorschrift, met de inpolderingswerken te beginnen, eerst gebruik kunnen maken wanneer de militaire autoriteit in gebreke bleef binnen den haar gestelden termijn het voorschrift te geven.

Om deze redenen reeds kan aan het verlangen der leden niet worden voldaan. Doch afgescheiden hiervan is er, naar het ondergeteekenden voorkomt, geen reden tot ongerustheid. Allereerst immers zijn de termijnen en data maxima; het is geenszins uitgesloten, dat, wanneer de plannen eenmaal voldoende vaststaan, binnen de gestelde grenzen de noodige voorstellen kunnen worden ingediend.

De laatstondergeteekende is, gelijk hij reeds bij de behandeling van de jaarlijksche begrooting van het Zuiderzeefonds voor het jaar 1923 opmerkte, doende met het ontwerpen van een regeling om de uitvoering der werken ook van de inpoldering in sneller tempo te doen plaats vinden dan tot nu toe geschiedt. Voor zooveel zich thans laat beoordeelen, staan de in het onderhavige wetsontwerp gestelde termijnen aan die snellere uitvoering niet in den weg. Intusschen is het overleg omtrent de versnelde uitvoeringsmogelijkheid nog in een beginstadium. Met name zal ook nog het denkbeeld van de randpolders moeten worden onderzocht en ook de vraag in hoeverre het tot stand komen van deze polders in het belang zou kunnen zijn van de inwoners van Volendam en van Marken.

De laatstondergeteekende oordeelt, dat, wanneer het denkbeeld der versnelde uitvoering practisch toepassing zal blijken te kunnen vinden, nadere wijziging van de wet van 14 Juni 1918 (*Staatsblad* n°. 354) niet achterwege zal kunnen blijven, zoodat alsdan opnieuw, doch dan op vaster grondslag zal worden overwogen op welke wijze de defensiebelangen zullen moeten worden gediend in overeenstemming met de nadere plannen, ook wat de termijnen betreft.

Ter tegemoetkoming aan de geuite bezwaren bestaat er bij ondergeteekenden echter geen bedenking tegen om in afwachting van die nadere regeling den in de 2de alinea van artikel 6 van de wet van 14 Juni 1918 gestelden termijn in plaats van met vijf jaar met vier jaar te verlengen, waardoor dus ook de termijn in de 2de alinea van art. 12 dier wet op negen jaar zal moeten worden gebracht.

Eene Nota van Wijziging in dezen geest is hierbij gevoegd.

Betreffende de voorgestelde redactieverbeteringen in meergenoemde wet zij het volgende opgemerkt.

Ad I. Ondergeteekenden vermeenen, dat de uitdrukking in artikel 2, 1ste alinea, „zullen bij afzonderlijke wet worden vastgesteld” van algemeene strekking is, en niet uitsluit, dat, al staat daarin „wet” in het enkelvoud, voor bedoelde vaststelling meerdere wetten kunnen noodig zijn. Ook de vervanging in de tweede alinea van artikel 2 van „Het ontwerp zal” door: „De ontwerpen zullen” komt in dezen gedachtengang niet wenschelijk voor. Ook schijnt het juist, dat in de 2de alinea van meergenoemd artikel „onder A 2°” vermeld staat, en schijnt het minder aangewezen, om daarvoor te lezen „onder A 2° en 3°”, omdat uit de redactie van artikel 1 onder A 1°, 2° en 3° volgt, dat de werken, genoemd onder A 3°, zijn te begrijpen in of als het ware vanzelf sprekend een gevolg zijn van die, genoemd onder A 1° en 2°, en derhalve in het verband van artikel 2, 2de alinea, niet nader behoeven te worden vermeld.

477. 5—7.

Wijziging van de wet van den 14den Juni 1918, tot af sluiting en droogmaking van de Zuiderzee (*Stbl.* n°. 354).

Ad II. Aangezien er, naar de ineening van de ondergeteekenden, twijfel mag rijzen of de onder II voorgeslagen wijziging wel enkel als redactiewijziging zou kunnen worden beschouwd, meenen zij, dat het geen aanbeveling verdient te dezer gelegenheid deze wijziging aan te brengen.

De Minister van Oorlog,
VAN DIJK.

De Minister van Marine,
E. P. WESTERVELD.

De Minister van Financiën,
DE GEER.

De Minister van Waterstaat,
G. J. VAN SWAAY.

477. 6.

NOTA VAN WIJZIGING.
(Ingezonden bij brief van 18 Juni 1923.)

In het Eenig artikel van het ontwerp van wet wordt het woord „tien” vervangen door „negen” en het jaartal „1929” door „1928”.

De Minister van Oorlog,
VAN DIJK.

De Minister van Marine,
E. P. WESTERVELD.

De Minister van Financiën,
DE GEER.

De Minister van Waterstaat,
G. J. VAN SWAAY.

477. 7.

VERSLAG.

(Zie het Verslag, opgenomen onder n°. 475, 7.)